

ספרי ההלכה

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משיעוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערמאן שליט"א
פרשת וארא

שבת קודש

אבסוף ניגון שבת
בקדושת השבת וסגולתה

שבת, ורק על ידי כך זוכה הוא שיגאלו כל אותם ניצוצות מיד צר ויסייעו בידו לומר שירות ותשבחות ביום השבת לפני הבורא.

בענין זה כתב הרב הקדוש רבי אהרן מקרלין ז"ע בספרו 'בית אהרן' (פר' בא ד"ה שמעתי) את שמוע שפעם אחת בעת שהיה ה'בעל שם טוב' מקבל את השבת על פני השדה, הגביהו הצאן שרעו בשדה את רגליהם הקדמיות, ועמדו על רגליהם האחוריות כבני אדם.

והסבירו צדיקים, שהעלה הבעל שם טוב את כל העולם על ידי קבלת שבת למקורו הראשון, וכל הברואים שהיו בסביבתו נתעלו לשרשם הגבוה, והגביהו את עצמם בגשמיות ממש.

אשר נאלם מיד צר

בדרך ניסית ומופלאה ניצל הרב הקדוש רבי אהרן מבעלזא ז"ע מציפורני הנאצים הארורים.

מהעירייה בעלזא נמלט הרבי לסקוהל ומשם לפרימישלאן, מפרימישלאן לויזניץ, משם לבוכניה ומשם לקראקא, משם לבודפסט שבהונגריה, אחר שנכבשה על ידי הנאצים, יחד עם אחיו הרב מבילוורא, ויהודים נוספים ממקורביו במטרה להגיע לארץ ישראל.

לאחר מספר חדשים בהם שהה בהונגריה, המשיך בדרכו לארץ ישראל. בתאריך כ"ה בטבת שנת תש"ד, בערב שבת קודש פרשת וארא, בשעות הבוקר, הגיע הרבי לעיר סוילינגראד שעל גבול בולגריה וטורקיה. היה זה השלב המכריע של מסע ההצלה, כיון שבולגריה נתונה היתה תחת השלטון הנאצי, בעוד שטורקיה היתה נייטרלית, והיתה מדינה חפשיה.

כשהגיעה הרכבת למעבר הגבול, עלו חיילי הצבא הנאצי לביקורת. נוסעי הרכבת היהודים, שהיו מחופשים לנכרים, ישבו מכוונים בעצמם, רועדים מפחד, ולבם הלא מפני הבאות. הרכבת עצרה, ואנשי הגסטאפו עלו לביקורת. הבדיקה ארכה זמן רב, אולם בסיועא דשמיא אשר לא עברה בשלום. נפשמ היתה להם לשלל!

בחסדי שמים נצל הרבי מבעלזא מידם של הצוררים הארורים, ויצא מאפלה לאורה. לאחר מכן עלו לרכבת חיילי טורקים וערכו בדיקות משלהם, בסופם עברו הנוסעים לרכבת אחרת, שעמדה לצאת משם לעבר איסטנבול שבטורקיה.

בעודם ברכבת הגיע זמן הדלקת נרות שבת קודש, וכאשר נטו צללי חמה התחילה הרכבת בנסיעתה מהגבול.

בנסיעה זו השתתפו גם הרב החסיד רבי יששכר דב פלדמן ז"ל מסיגט, ואחייו המשיך בעמוד ב'

עורי עורי שיר דברי - התפילה בשבת

הודו לה' כי טוב

תיקן רבנו הבעל שם טוב הקדוש לומר עם כניסת השבת, את מזמור ק"ז שבתהלים הפותח במילים 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר' וגו', הוא המזמור אשר ממנו למדו חכמינו ז"ל במסכת ברכות (נד:) על ארבעה הצריכים להודות, יורדי הים, הולכי מדבריות, ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא.

בספר הקדוש 'מאור עינים' (פר' בשלח) נתבאר כי במזמור זה בא השבח לבורא על העלאת ניצוצות הקדושה מעמקי הקלפות בכל ערב שבת.

כידוע, שבכל דבר הקים בעולם יש ניצוץ קדוש ממעל המחיה אותו, כי בעת שחטא אדם הראשון נתפזרו חלקי הקדושה ונתערבו בעולם הגשמי והם הנקראים ניצוצות, כאשר כח הטומאה גובר, נסתרת מעין האדם היכולת להביט אל מקור הקדושה החבויה בהם, וגם אותו ניצוץ של קדושה שרוי בצער גדול על ששביו הוא בין קליפות הטומאה.

אותם ניצוצות שבויים, פעמים ונשמות מגולגלות הם הצריכות תקון לעצמם, אשר נשתלחו לעולם הזה כשבויים בין עמקי הקליפות עד שיבוא אדם כשר ויתקן אותן על ידי מעשיו הטובים.

וכמו שבאר הבעל שם טוב הקדוש את הפסוק 'רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף', שסיבת הרעב והצמא היא מפני שהנפש - הניצוצות הקדושים - מתעטפת בלבושים זרים.

ולקראת כניסת השבת מתרוממת ומתעלה כל הבריאה, ודבקה בשרשה העליון, וכל כחות הטומאה מתבטלים כלא היו. וממילא זוכים כל אותם ניצוצות קדושים לצאת ממאסרם ולחבור לחלקם הטוב בגבול הקדושה.

כנגד אותם ניצוצות נאמרו פסוקי מזמור זה, כאמור 'יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר', כי בשעה זו זוכים הניצוצות לגאולה ומשפחים הם ומרננים לפני הבורא.

וזהו האמור 'תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב כל מצאו וגו'. ויצעקו אל ה' בצר להם וגו'. יושבי חשך וצלמות' וגו'. וכן שאר פסוקי המזמור, כלם מכוונים כנגד ניצוצות אלו הזוכים לגאולה בשעה זו של ערב שבת, ומרננים לקל חי על שזכו לכך.

כעין זה באר הרב הקדוש רבי מנחם מענדל מקוסוב ז"ע בספרו 'אהבת שלום' (פר' כי תשא), והוסיף שפעולה זו נגרמת על ידי שמהרהר אדם בתשובה שלמה בערב

על התורה

שלהבות קודש והגינות חכמה
עפרשת השבוע

בתפלתו.

וכאשר הצדיק פועל לו ענינו, אזי רואה בעין הערל שקרוב ה' לתפלתו של הצדיק, לקבלו תכף. ובוה נתעלו בני ישראל אף אצל הגוים, כי רואים בחוש שהקדוש ברוך הוא קרוב אצלם לשמע בתפלתם. וזה הוא על ידי תורתם הנעשות בהתלהבות אזי גם תפלתם נתקבל תכף לפעל למעלה.

קוה"ק נצל צדיק

ואכן צדיקים רבים לא היו נמנעים להשפיע שפע טובה וברכה גם לגויים שבאו לחלות את פניהם, ועל ידי כך קידשו את שמו של הקדוש ברוך הוא בפי העמים.

כך מסופר על הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב ז"ע, שלבד מקדושתו וצדקותו הרבה, נודע כפועל ישועות בקרב הארץ וכבעל מופת עצום. שמעו יצא למרחקים, ואף גויי הארצות הכירו בכוחותיו השמימיים.

שנים רבות לאחר הסתלקותו של רבי מנחם מענדל ז"ע, הופיע בשערי העיר רימנוב נסיד פולני ישיש בשם דרובסקי, דמות נערצת בעיני ההמון הפולני שראה בו את אחד מגיבורי האומה בהיותו שריר לוחמי מלחמת השחרור הפולנית בשנת תקצ"א.

בשונה מרבים מידידיו היה הנסיד מאוהדי העם היהודי, ופעל רבות למען יהודי פולין.

כל אצילי הסביבה התכנסו על מנת לחלוק כבוד לנסיד הישיש. מה רבה היתה פליאתם לשמוע כי מטרת באוה היא לשאת תפילה על קברו של הצדיק היהודי הטמון במקום. על מררה ניצב הנסיד בשערי בית העלמין היהודי כשאת פניו מקבלים ראשי הקהל, שהכירו טובה לנסיד על פעולותיו הברוכות למען יהודי המדינה.

כאשר ראה הנסיד את אותות הפליאה על פניהם של היהודים והנכרים שסובבו אותו, פתח וסיפר את סיפורו האישי, שבו התגלה מה פשר ייחסו יוצא הדופן ליהודי המדינה.

'כאשר הייתי ילד של שמונה תפפה אותי מחלה אנושה וחשוכת מרפא, אימי הזעיקה אל מיטתי את כל גדולי הרופאים, אולם הללו נאלצו לשוב על עקבותיהם כלעומת שבאו. הכל היו תמימי דעים כי המחלה נמצאת בשלב מתקדם מאוד, והם רמזו בעדינות לאימי האומללה כל אחד בדרכו הוא, כי אפסו הסיכויים לחיי.

אימי לא ידעה את נפשם מרוב צער ועוגמת נפש. היא אהבה אותי כנפשה, והמחשבה על כך שאני עומד למות בעוד ימים ספורים הטריפה את דעתה. אחת מידידותיה הטובות של אימי שאתה בצערה הרב אמרה לה: בפריסטיק [מקום מושבו הראשון של הרה"ק מרימנוב] ישנו צדיק יהודי שבכוחו לחולל ישועות למעלה מדרך הטבע, סעי אליו, שמא יפעל רפואה עבור בנך.

היה זה לילה חורפי וקר. המרחק מעירנו נובושילצי, עד לפרישטיק היה רב למדי, ובתנאי נסיעה קשים שכאלו, המסע התארך עוד שעות מרובות, ובכל זאת אמי שנתלתה בדברי חברתה

פועל ישועות בקרב הארץ

י'צא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל ה' על דבר הצפודעים אשר שם לפרעה' (שמות ח ח).

בספר 'בית שערים' מהגאון רבי עמרם בלום מאויפאלו ז"ע, מובאת תשובה מעניינת אותה כתב הרה"ק רבי הירצקא מראצפערט ז"ע, ששאל אותו מה יעשה כאשר מגיעים אליו נכרים ומבקשים ממנו שיתפלל עבור חוליהם, האם ראוי הדבר לעשות כן.

רבי עמרם מאריך בתשובתו ובתוך הדברים כותב שיש להביא ראיה מפורשת להתיר להתפלל מתפילתו של אברהם אבינו על אבימלך, וכן מתפילתו של משה רבינו על פרעה הרשע המוזכרת בפרשת השבוע, וכה לשוננו:

'ותחלה אקדים דעלה בדעת' דמקרא מלא הוא דמותו להתפלל בעד גוי והוא בראשית כתיב 'ותפלל אברהם לרפאות אבימלך' אף על פי שהיו עובדי עבודה זרה ולא קימו שבע מצות, דהא חשד אותם על שפיתו דמים ואמר 'ד' אין יראה אלהים', ואין לומר משום איבה שהיה מתירא ממנו, שהרי אבימלך היה נכנע אליו ופיסו בממון.

וכן משה רבינו ע"ה התפלל בעד פרעה ואף שאמר 'לא ידעתי את ה' והיו עובדי עבודה זרה ושתופי זמה ערות הארץ ולא קימו שבע מצות, ולא שייך משום איבה, דהא היה אלהים לפרעה ונכנס ויוצא שלא ברשות, אלא על כרחך דמותו להתפלל.

לאחר מכן פקפק בראיה זו מחמת הכלל שאין למדין מקודם מתן תורה, אולם למעשה לא זו ממסקנתו שיותר להתפלל עבור נכרי חולה אף אם נוטה למוות, שכן לדעת כמה מפרשים אם אינו עובד עבודה זרה מותר לרפאותו, וכל שכן נכרים בזמן הזה שהם אינם עובדי עבודה זרה. וכל שכן כאשר הגוי מבקש ממנו להתפלל בעבורו, הרי במעשהו זה הוא מוכיח שהוא מאמין באלוקי ישראל, ומותר להתפלל בעדו.

בספר הקדוש 'מאור ושמש' (פרשת ואתחנן) נכתבו דברים נפלאים בענין קידוש שמו של הבורא יתברך הנגזר על ידי הישועה שפועלים הצדיקים בעבור באי עולם המשתוקקים לתפילתם, וביניהם אנשים אשר לא מבני ישראל המה, כל זאת על ידי שלומדים הצדיקים את תורת ה' בדביקות אלוהית. וכה לשוננו הקדוש:

'איתא בספרים קדושים, וגם שמעתי ממעשיות מקדושי העליונים, כי כשאיש ישראלי הוא לומד התורה בהתלהבות ודבקות גדול אזי מתלהט אש כסיבותיו, ואז רואה הכל כאז במתן תורה, שנפתח לישראל על השבעה רקיעים. וכאשר איש ישראלי עוסק כך בתורה בהתלהבות כל כך אזי גם תפלתו עשאה רשם למעלה, ונתקבלה בעולמות עליונים ומשפיע שפע טובות לכל באי עולם המשתוקקים לתפלתו, אף לאיש נכרי אשר לא מבני ישראל המבקש ממנו שיתפלל עבורו לפעל לו איזה דבר, והצדיק הלז רואה שיחיה על ידי זה קדוש השם אזי יוכל גם כן לפעל לו תכף

המשך בעמוד ב'

כטובע הנאחז בקש, האיצה בעגלון לרתום את הסוסים ולצאת עוד הלילה אל הצדיק היהודי.

בשעה חמש לפנות בוקר הגיע הכרכרה אל העיר של הצדיק. הם פנו מיד אל ביתו של הירו, שם פגשו במשמש של הרבי וביקשו ממנו להיכנס אל הרבי בתכיפות. המשמש שהיה מורגל בכגון דא, פנה אל הרבי והודיע על בואה של הנסיכה. כעבור דקה אחר: בשעה תשע בדיק תוכלו להיכנס. בשעה תשע, נכנסה אימי אל הרבי, וסיפירה לפניו בכבי נסער על צרתה הקשה.

'כלום קוסם אני שאת באה אלי?' שאל הרבי. אולם אמא לא התבלבלה והשיבה ברורות: **'לא. הרבי הוא האדם הקרוב ביותר באורח חייו אל השי"ת מאחרים, ועל כן תפלתו מתקבלת יותר בריצון.'**

'אם כך' השיב הרבי, **'המתינו נא מחוץ לחדר ואעתיר בעדי, אמא יצאה מהחדר. דלת חדרו של הרבי נותרה פתוחה במקצת, ודרכה ראתה אמא את המחזה עליו סיפירה לי בשנים הבאות שוב ושוב: הרבי פרש לקרן זווית והתפלל בלתי עד שאגלי זיעה כיוס את פניו. כך במשך שלושה שעות, הפציר הרבי, בכה, התחנן, כאילו מדובר בילדו הוא. אחר שלוש שעות קרא הרבי לאימי.**

שנן האורולוגין שעמד מעל הרבי השמיע צלצול ארוך עם הגיעו לשעה 12. כאשר נדם קולו של השעון, אמר הרבי:

'בשניה שהשעון צלצל, חל שיפור כל שהוא במצבו של הילד, שיפור זה הוא אות לבאות, שמכאן ואילך ילך הילד ויחלים אט אט ממחלתו. כאשר יבא לגמרי, הביאו אותו אלי ואברך אותו.'

אמא יצאה מחדרו של הרבי מעודדת וחזרה לביתה. כשהגיעה לבית, נוכחה לראות כי לא חל כל שינוי במצב. היא שאלה את המשרת האם אינך משוה עם הילד בזמן היעדרה. **'לא קרה כל דבר משמעותי, ענה המשרת, פרט לכך שבשעה 12 הוא התעורר מעט וביקש בקול חלוש מעט מים לשתות.'**

מכאן ואילך, סיפר הנסיך דרובסקי, המחלה נסוגה לאחור בצעדים מהירים ביותר, כעבור תקופה של ארבעה, התהלכתי ברחוב העיר כאחד האדם, ללא כל זכר למצב הקשה בו הייתי שרוי אך לפני תקופה קלה. כעבור שבועות מספר, נסעתי יחד עם אימי אל הצדיק הקדוש שברכני והורה לי להתחסן אל יהודים בנדיבות לב. כל חיי שמרתי על הבטחתי, וכעת לעת זקנתי רציתי להשתטח על קברו.

כאשר הגיע הנסיך אל קברו של הרבי, הרבה בבכייה, ולבסוף הותיר שם פתקה כתובה בשפה הפולנית, אותה פתקה התגלגלה לידו של רבי אהרן מארכוס, אשר העיד בספרו 'החסידות' שראה את תוכנה וכך היה כתוב בה:

התפללו נשמות אברהם יצחק ויעקב בעד נשמתו של המנוח מנדיל טורם (שם משפחתו של רבי מנחם מנדל). ואתה מנדיל, אם נצבת כבר לפני סכא הכבד, התפלל בעד העמים המדוכאים ישראל ופולין. התפלל בעדי בעד ילדי נוכדי. מציסלב דרובסקי בן ויקטוריה.

זה הי היה את

בחצרו של המגיד הקדוש מקוניץ הופיע יום אחד נסיך פולני, וביקש להיכנס אל הרבי. כאשר נכנס סיפר בצער למגיד כי כבר חלפו שנים רבות מנישואיו, והוא עדיין לא זכה לבן, הוא מבקש שהרבי יברך אותו שיזכה בקרוב לחבוק בן בורועותיו. נשא המגיד את עיניו למרום ואמר: **'רבונו של עולם, אינספור גוים יש לך בעולמך, מה איכפת לך שיהיה עוד גוי אחד, שעל ידי כך יתקדש שמך בעיני העמים...'** ואכן לתקופת השנה חבק הנסיך בבורעותיו תינוק קטנטן. לאחר זמן רב, כאשר נפגש הנסיך עם אחיו, סיפר לו בהתפעלות מרובה על הצדיק

היהודי שנושע מפיו.

'אה... השיב האב בולזול מופגן, איך תאמין ל'הבלים' שכולא, אני אומר לך שגם ללא ברכת הצדיק, היה נולד לך בן באותו זמן. יודע מה, הוסיף בביתחון מופרז, אני יוכיח לך כי אין כל ערך לדברי הארצין היהודי, אסע אליו ואבקש בדמעות שיברך את בני 'החולה' שיבריא ממחלתו... הלא אתה יודע שהוא בריא כשור, או אז תראה כי הצדיק היהודי אינו יודע בין ימינו לשמאלו, התיז בלעג.'

לאחר כמה ימים הגיע האב לקוניץ וחזר וטוב לב, משוכנע בהצלחתו. הוא נכנס אל המגיד, עטה על פניו ארשת צער, ובקול בוכים סיפר למגיד על 'מחלתו' של בנו. המגיד שמע בקשב רב את דבריו, והגיב: **'מוטב שתשוב לביתך בהקדם האפשרי, כך תוכל לכל הפחות לראות את בנך בטרם ימות...'**

כאשר שב האב אל ביתו נחרד לראות שבנו הבריון מוטל על המיטה נושם בקושי את נשימתיו האחרונות. כעבור ימים ספורים מת הנער. קפידתו של הצדיק פגעה בו.

למען דעת כל עמי הארץ

כן סיפר הרה"ק מצאנז קלויזנבורג זיע"א (אמרי ציב מאמר יג) על הגוים שהיו מוקירים בהערצה מרובה את הרבנים והצדיקים. הם רצו אחרי גדולי ישראל ונשקו את גלגלי המרכבה שהסיעה אותם. הם היו גם רגילים לבוא לפניהם בבקשות רפואות וישועות, והצדיקים נענו להם והמשיכו להם את מבוקשם, למען ידעו כי יש אלקים בישראל ויאמינו בה' הוא האלקים.

כך זכורני מימי ילדותי שהגיעו נכרים ונכריות אל כ"ק אאמ"ר [הרה"ק רבי צבי הירש מרדניץ] זיע"א, וביקשו ממנו שיברך אותם ויתפלל בעדם, והוא נעתר לבקשתם וביכרם במה שהוצרכו, ולא רצה לקבל מהם שום טובת הנאה. אחרי כמה שבועות חזרו ובאו להודות על שנתקיים ברכת הצדיק ונשיעו.

סיפור מרתק בנוגע למנהגם של צדיקים לפעול ישועות גם בעד נכרים על מנת לקדש את שם ה', אירע אצל הרה"ק החקל יצחק מספינקא זיע"א.

מידי יום היו מגיעים אל הרבי מכתבים מיד מכל רחבי המדינה והעולם כולו. יהודים רבים שנבצר מהם להגיע בעצמם אל חצרו של הרבי, היו שולחים את בקשותיהם ושאלותיהם דרך הדואר, והיו מקבלים מענה מפורט לאחר תקופה. משמש של הרבי היה עובר על המכתבים, והיה מכניס לרבי במרוכז את כל מה שהתקבל באותו יום.

יום אחד צדה עינו של רבי חיים המשמש, מברק בלתי שיגרת, שהגיע מבית המלוכה האנגלי. הוא נכתב במקור באנגלית ותורגם לגרמנית על מנת שהבקשה תובן, שם נתבקש **'הראינער אייזיק ווייס הנמצא כעת במונקאטש, בבקשה להתפלל עבור המלך ג'ורג' החמישי, שם אמו אלכסנדרה, מלך אנגליה ומגנה של פלשתינא [ארץ ישראל], שיחיה ויהיה בריא.'**

כאשר נכנס המשמש אל הרבי והראה לו את המברק המלכותי, ציווה למשמש להשיב כי הרבי מברך את המלך ברפואה שלמה. לאחר שהרבי חתם על המברק, הוא נשלח חזרה לבית המלוכה. בספר שושלת ספינקא (עמ' שלא) ניתן אף לראות את צילום המברק המקורי שנשלח אל הרבי מבית המלוכה.

ברכתו של הרבי פעלה, וכעבור תקופה קם המלך ממיטת חוליו. כהכרת הטוב שילם המלך עבור כתיבת ספר תורה שהוכנס אל בית הכנסת החורבה שברובע היהודי בירושלים.

כך התקדש שם אלוהי ישראל בעיני העמים על ידי הרבי מספינקא זיע"א.

שבת קודש

המשך מעמוד א'

הרב החסיד רבי לוי יצחק מגיד ז"ל מסאטמר, עם בני משפחתויהם.

כיון שהגיעה שעת קבלת שבת, נכנסו רבי יששכר דב ורבי לוי יצחק לקרון בו ישב הרבי, ופתחו בהתרגשות באמירת 'הודו' כמנהג החסידים בנוסח ויזניץ הרגיל עליהם, היות והיו חסידי אטיניא שמגוע בית ויזניץ.

בהתעוררות עצומה שפכו השנים את לבם בהודיה לבורא עולם שהציל מגויא צלמות, ואליהם הצטרף הרבי מבעלזא.

כשהגיעו לפסוק 'אמר גאולי ה' אשר גאלם מיד צר', אמר הרבי לרבי יששכר דב:

'דו זאגסט עס זייער גוט, זאג עס איבער נאך א-מאל - אתה אומר זאת טוב מאד, חזור על כך שוב...'

וכך צוה לחזור ולומר פסוק זה מספר פעמים, שוב ושוב...

כנור מתחת לטלית בשבת?

בין פסוקי המזמור נאמרו הכתובים 'ורדי הם באניות עושי מלאכה במים רבים. המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה. ויאמר ויעמד רוח סערה ותזרזז גליו, רבה הנועל של למכר ומגדולי נפשם ברעה תתמוגג. יחוגו וינועו כשכור וכל חכמתם תתבלע' (כז-כח).

בהקשר לזה סיפר הרב הקדוש רבי אהרן מפלשטיין נכד הרב הקדוש רבי צבי אריה מאלק וחזן הרב הקדוש רבי אברהם מסטרעטין זי"ע מעשה מופלא:

"קודם עלותי לארץ ישראל, בקשתי ליטול ברכת פרידה מאת הגאון המפורסם רבי יוסף שאול מרדכי נתנון זצ"ל, רבה הנועל של למכר ומגדולי משיבי דורו אשר התפרסם על שם חיבורו 'שואל ומשיב'.

כשנכנסתי אל מעונו, קבלני בסבר פנים יפות ואמר:

"רואה אני בכך כי אתם מגוע קדש של צדיקי החסידות: אמרו לי נא מהיכן מחצבתכם?"

נעניתי ואמרתי: **"אני נכדו של הרב הקדוש רבי מרדכי מקרמניץ זי"ע, בנו של המגיד הגדול הרב הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב".**

שמע זאת רבי יוסף שאול ואמר: **"דעו לכם כי זקנכם, הרב הקדוש רבי מרדכי, הוא זה שניקר את הוואצי מפנימיותי את כל ההתנגדות לדרך החסידות.**

כראות רבי יוסף שאול את תמימית הגדולה על התבטאות מופלאה זו, סיפר לי את שארע עמו הבטאות:

בגיל צעיר מאד, כבן חמש עשרה שנים, נישא העילוי הצעיר רבי יוסף שאול הלוי נתנון עם בת דודה של אמו, רבי יצחק אהרן הלוי אטיניא, ושמו הלוי לפניו כגאון נפלא ביותר.

יושב היה ושוקד בתורה יחד עם גיסו המופלג הגאון רבי מרדכי זאב אטיניא זצ"ל, ובצוואת מחדשים יחודשי תורה מופלאים, שלימים נדפסו בחברו הנועד 'מגן גבורים' על ספר 'שלחן ערוך' חלק 'ארח חיים'.

באותם ימים הייתה התעוררות גדולה אל דרכי החסידות, והיא סחפה אחריה את מיטב הבחורים והאברכים אשר עזבו את מקומות מגוריהם ונהרו לחסות בצל כנפיהם של צדיקי הדור שהשפיעו עליהם שפע רב של תורה וחסידות מנהר היוצא מעדן - תורתו של אור שבעת הימים רבנו הבעל שם טוב מנוחתו עדן.

תופעה זו הייתה לצנינים בעיניו של רבי יוסף שאול.

מילדותו גדל בבית של גדולי תורה שהיו מתנגדים לדרכי החסידות וחששו מהתופעה המחודשת אותה לא הכירו מאבותיהם ורבותיהם.

החליט רבי יוסף שאול שיש להפיץ את לימוד חלק הגולה שבתורה ברבים, ועל ידי כך למעט את השפעת החסידות.

על פי השמועות שהגיעו לאזניו, סבר רבי יוסף שאול בתמימות כי החסידות אינה עולה בקנה אחד עם לימוד התורה, והיא זו שתעמוד בפרץ.

יסד רבי יוסף שאול בעירו שורה של שיעורי תורה ברבים, ושלה אברכים תלמידי חכמים להפיץ את התורה, כשהוא עצמו משמש כמגיד

רבים מן השיעורים.

בד בבד היה מסחובב בבתי כנסיות ובתי מדרשות ומעורר את הרבים לקבוע עיתים לתורה ולהשתתף באותם שיעורים שזה עתה נוסדו.

מלבד עיסוקו של רבי יוסף שאול בהפצת לימוד התורה והקמת שיעורים, רב היה כחו בקסם שעל שפתותיו, ובכשרונו הגדול היטיב להסביר במחק לשון מדוע ראוי להתרחק מתורת החסידות ולהמנע מהנסיכה אל הצדיקים ממשיכי דרך הבעל שם טוב.

טיעונים שונים נשמעו מפיו, כשהצד השווה שבהם שאין כל תועלת בדרכי החסידות.

דומה היה עליו כי ממלחמה הגדולה שהוא מנהל נגד החסידות נוחלת הצלחה מרובה. עמלו הרב נשא פרי ומלאה הארץ דעה את השם, המונים משתתפים בשיעורים וקול התורה נשמע ברמה בחצות העיר.

ויהי היום, נודע לרבי יוסף שאול כי אחד המיחד מצדיקי החסידות, הרב הקדוש רבי מרדכי מקרמניץ, עושה את דרכו לעירו, ובדעתו לחון את פני העיר לקראת שבת ואף להישאר בה לשבת קדש ולימים שאחריה.

רבי יוסף שאול לא טרח כלל לברר היכן מתכוון הצדיק להתפלל ולערוך את שלחנותיו, מתוך שבתפוח היה כי מרבית יהודי העיר שכבר משתתפים בשיעוריו הקבועים לא ילכו אל הצדיק. בואו של הצדיק נחשב בעיניו אפוא לדבר שולי שלא אמור לעורר את תשומת לבו.

עם כניסת השבת הגיע רבי יוסף שאול אל בית הכנסת המרכזי כהרגלו מדי ערב שבת, ולהפתעתו גילה כי הוא כמעט האדם היחיד בבית הכנסת.

בשבתות כתקונם כבר היה בית הכנסת מלא באנשים המתכוונים לשבת קודש, אך הפעם היה בית הכנסת כמעט ריק; שלשה אנשים ישבו בפאתי בית הכנסת, ואף הם היו נראים כמשתוממים על כך שבית הכנסת נותר ריק.

התישב רבי יוסף שאול על מקומו הקבוע כשהוא חושב לעצמו שבדאי ארע דבר מה בעיר ולכן הציבור מתעכב להגיע. שמא תקלה ארעה בבית המרחץ העירוני ובגין כך עדיין לא הגיע הקהל. **"בדוא",** הרגיע את עצמו, **"אין זה אלא עיכוב זמני ובעוד כמה דקות נראה את כל בני העיר מגיעים לבית הכנסת".**

כשנטו צללי ערב ובית הכנסת נותר בשממונו, יצא רבי יוסף שאול לרחוב העיר לקבץ אנשים שיבואו אל בית הכנסת כדי להשלים מנין, אלא שהרחוב היה שומם ואנשים כמעט ולא נראו. אך בקושי ובעמל רב עלה בידו לכונן מנין מצומצם לתפלת ליל שבת.

מיד כשהסתימה התפילה, כאשר יצא לברר להיכן נעלמו כולם, פגש ברחוב העיר את אחד ממכריו שסיפר לו כי הגה הוא שב עתה מהתפילה אצל הצדיק מקרמניץ, שם השתתפו עם רב מבני הקהילה, וכי עתיד הוא תכף ומיד לחזור אל עריכת השלחן הטהור אותו עתיד הרבי לערוך בעוד שעה קלה.

אחוז מחשבות הלך רבי יוסף שאול אל ביתו לאכול סעודת שבת. מהרהר כיצד ארע כדבר הזה, לאחר שהשקיע כה רבות בביסוס שיעורי התורה והבסברה רבת אנפין. כיצד ארע הדבר שברגע האמת, כאשר אחד מצדיקי החסידות מגיע אל העיר, הציבור כולו נוטש את בית הכנסת והולך להתפלל במחיצתו.

לאחר לבטים רבים הגיע רבי יוסף שאול למסקנה כי בודאי הציבור אינו מבקש אלא לתהות על קנקנו של הרבי החדש שאותו אינם מכירים. בטח חפצים הם להכירו, ולאחר שכבר השתתפו אצלו פעם אחת בתפילה, בודאי יבינו את הטעות שעשו ויחזרו כולם אל בית הכנסת.

מתוך מחשבה זו הגיע למחרת תפילת שחרית בצפרא דשבתא, כשהוא מבקש להאמין כי בית הכנסת יהיה מלא באנשים. אלא שהמצאות היתה אחרת: הפעם היה בית הכנסת ריק לחלוטין.

אפלו אותם מתי מספר שהיו אמש בבית הכנסת

תפילה פנינים וערגליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

של חוצפה, גברו אנשי נינוה על המקטרג וביטלו את הגזירה להפוך את עירם. כל שכן, לבני ישראל אהוביו של הבורא, שמצפה הוא לקולם ומשתוקק לתפלתם. וכך אומר היה תלמידו הגדול של הרב הקדוש רבי שלמה מקרלין, הוא הרב הקדוש רבי **אורי מסטרליסק זי"ע**, על מאמר חז"ל (סוטה מט): "בעקבתא דמשיחא חוצפא יסג", שסמוך לביאת המשיח תרבה העוות והחוצפה, שאף שבפשוטו נאמר ענין זה על דרך השלילה, אפשר לפרשו גם על דרך החיוב והשבח, שאפילו יהיהודי באותה תקופה ריק מתורה ומעשים טובים ויהיה מונח בדיטא התחתונה בדעת ויראה רחמנא ליצן, אף על פי כן יעז פניו להתחזק ולצעוק בתפלה ובפסוקי דזמרה. כי עיקר עבודת היהודי בעולם הזה היא התחזקות בכל מצב שבו הוא נמצא.

נציקת הלב

יחד עם כל האמור, יש לצייץ כי חלק לא מבוטל מגדולי מאורי החסידות נוהגים היו להתפלל במתינות ואפילו בלחישא, והיו שאף הורו לבאי בית מדרשם שלא יתפללו בצעקות.

אולם, כפי שעולה מהמעשים דלהלן, לא היתה התנגדותם אלא על צעקה היוצאת מן הפה לבד, ולא על צעקה היוצאת מפנימיות הלב.

אחרי פטירת הרב הקדוש רבי אהרן מקרלין זי"ע בעל 'בית אהרן', הגיעו כמה מחסידיו קרלין לשבות שבתם בבעלזא, בלגיה, הרב הקדוש רבי יהושע זי"ע.

כשנכנסו אל הקודש לקבל ברכת שלום, ביקש מהם הרב הקדוש מבעלזא שלא יתפללו בקולות ובצעקות כפי המקובל אז.

בלי שבת קודש וכן בבוקר בעת פסוקי דמורה שלטו הבאים ברוחם כפקות הקודש עליהם, אולם כשהגיעו ל'נשמת' כבר לא יכלו להתאפק, וצעקת ה'נשמת' פרצה מתוכם בקולות וברקים כדרכם...

אחר התפילה באו החסידים במבוכה לחלות את פני הרבי על שהמרו את פיו, ולא שמרו את בקשתו.

כשנכנסו אל הקודש, חייד הרבי ואמר להם: "כונתי היתה שלא תצעקו סתם ממחמת שרגילים אתם לכך, אבל צעקה המתפרצת מאליה מעמקי הלב, מבלי יכולת להתאפק מרוב ההתלהבות בתפילה - על כך כלל לא היתה כוונתי..."

כך, כאשר שאלו את הגאון הקדוש רבי צדוק הכהן מלובלין, מדוע ידדו ורבו, הרב הקדוש רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זי"ע היה נוהג להתפלל בקולות ובכיות, שלא כפי שנהג רבו הקדוש רבי מרדכי יוסף מאזביצא זי"ע שהיה מתפלל בדממה.

ענה רבי צדוק ואמר: "אצלו הצעקה היתה יוצאת מאליה!" כי צעקה הבאה מפנימיות הלב, צעקת אמת היא!

ומסופר, שפעם אחת התפלל הרב הקדוש רבי פינחס מקורין זי"ע מנחה ביום חול לפני העמוד, וכשהגיע לישור ישראל התרשק ואמר המילים בצעקה גדולה.

בדיק באותו זמן עברה הדוכסית ברחוב, סמוך לבית המדרש, וכששמעה את הצעקה, הרכינה את גופה לתוך החלון שהיה נמוך מצד החוץ, ואמרה: "כמה צעקה זו אמיתית ויוצאת מן הלב בלי שום שקר ורמיה".

כשסיפרו זאת לר' פנחס, ענה ואמר: "גם גוי יודע מהי אמת!"

באמצע התפילה נפלה טליתו של מיידך וראיתי שהצואר שלו אדום כסלסל, הבנתי שהוא שחה בקבוק שלם י"ש טוב, ובגלל זה הוא אדום כל כך צועק, אבל כשהסתובב לשיר 'בואי בשלום' ראיתי בפנים שלו שהוא חיוור כמת. לא הבנתי, אם מקודם שחה י"ש, מדוע כעת הוא כה חיוור? עד היום אני לא יכול להבין את זה..."

"אבל", טיים העגלה, "כשהתחיל לשיר 'בואי בשלום' - היה מה לשמוע..."

ובעל העגלה, אותו אדם גם ומגושם, שר את הניגון ששמע אז, ובכחה.

אמר רבי שלמה זלמן: "מאיש פשוט וגם זה יכולים להבין כוחו של הרבי רבי אלימלך! המשיח שנה אחרי אותו ניגון ששמע מפיו, נתעורר לתשובה ובכחה!"

ומכך, אנו יכולים רק לנסות ולתאר לעצמנו, את גדולי הצדיקים ששמעו את הרבי מתפלל ואת התעוררותם הנפלאה.

ואי תפילה

מתלמידיו הגדולים של המגיד הגדול הרבי רבי דב בער ממעזריטש זי"ע, היה הצדיק הקדוש רבי שלמה מקרלין זי"ע, וצדיקי דורו היו אומרים עליו שהוא משיח בן יוסף.

עמוד העבודה היה הצדיק הקדוש מקרלין, עוקר היה הרים בכח תפלתו, שהיתה ממש במסירות נפש לה, נמעת בכל פעם אחר התפילה היו רואים כי יצא מגופו דם, מרוב ההתלהבות.

ומסופר, שבכל יום, קודם התפילה, היה הולך להפריד מזוניתו, שמא יסתלק מן העולם מחמת דביקותו.

בתפילה עצמה היה שואג כארי וקולו נשמע למרחוק, וביום חול היתה אורכת שלוש שעות תמימות.

פעם אחת היה קטרוג גדול בבית דין של מעלה בדבר התפילה שבני ישראל מזלזלי בה ואין מתפללים בכוונה, הגם שהיא מהדרים שעומדים ברומו של עולם, ומחמת הקטרוג עמד מלך אחד ורצה לגזור גזירה לבטל את התפילה מעם בני ישראל.

נעשה רעש בשמים, והחליטו להמלך בצדיקים מעולם העליון, אולם הצדיקים הסכימו על הגזירה, שהרי בני ישראל מזלזלים בתפילה, ובדין אמת באה עליהם הגזירה.

כאשר שאלו משמים את רבי שלמה, אמר כי הוא מקבל על עצמו להתפלל במסירות ובכוונה בעד כלל ישראל, וכך להשלים בשבילם את החסרון.

בדרך מליצה אמר 'ואני תפילה' (תהלים קט ד), כלומר, אני לבדי אתפלל, ותעלה התפילה בשביל הכלל.

אכן, עלה בידו של רבי שלמה ובטלה הגזירה, ובאופן מצמרר, אכן מסר רבי שלמה את נפשו על התפילה כפשוטו, כאשר לימים, בשבת קודש פרשת בלק תקנ"ב, בעיצומה של תפלת מוסף בשעה שאחז באמירת 'כתרי', ירה בו קוץ רוצח ושונא ישראל, ופעצו באורח אנוש, עד שנפטר חמשה ימים לאחר מכן, ביום כ"ב תמוז.

הוצפה הויכוח

את ענין הצעקה בתפילה הסבירו צדיקי בית קרלין, שם מדיגשים היו במיוחד דבר זה כידוע, כי הוא מיוסד על דברי רבותינו ז"ל **תלמוד ירושלמי** (תענית פ"ב ה"א) על הפסוק 'ויקראו אל אלקים בחזקה', כי מאנשי נינוה שקראו אל אלקים 'בחזקה', יש ללמוד שהחוצפה מועילה אפילו לרשעים, שבאמצעות הצעקה בקול שהיא בחינה

הדרא ריקניא [-מי שמתפלל ובוכה וצועק עד שאינו יכול לבטא בשפתיו, זו היא תפילה שלמה, שהיא בלב, ולעולם אינה חוזרת ריקם]. אמר רבי יהודה גדולה צעקה שקורע גזר דינו של אדם מכל ימיו. רבי יצחק אמר גדולה צעקה שמושלת על מדת הדין של מעלה. רבי אמר גדולה צעקה שמושלת בעולם הזה ובעולם הבא. עד כאן דבריו הנפלאים של הוזהר הקדוש.

הבה ונציץ קמעא אל היכולת הקודש של קדושי עליון זיע"א רבותינו הקדושים לדורותיהם, ונראה את המראה הנורא כיצד ליהטה האש סביבותיהם בשעת תפילתם, איככה התגבר קולם כארי וכל איברייהם נטלו חלק בעת ששפכו ליבם נוכח פני ה'. בראש ובראשונה, מן הראוי להביא את דעותו של הגאון הקדוש רבי חיים אלעזר ממנוקאטש זי"ע ('דברי תורה' מהדורת תליתא אות פו), על מייסד החסידות, אור שבועת הימים **רבינו הבעל שם טוב הקדוש** שהיה נוהג להתפלל ברגש עצום ובהתלהבות רבה. עוד טרם התגלה לרבים, היה מרבה להתבודד ולשפוך שיח לפני ה', ואחר כך בהתגלותו היה מתפלל לפני העמוד כשלוח ציבור, ועורר לב העולם בתפלותיו שהיו בקול חזק ביותר.

בהנהגה קדושה זו החזיקו רבים מהתלמידים קדושי עליון, ממשיכי דרכו של רבינו הבעל שם טוב הקדוש.

'בואי בשלום' מליזענסק

כוחה של תפילה בהתלהבות ובצעקת הלב, יפה לפעול ולהשפיע חיות ורגשי קודש, לא רק על המתפלל עצמו, אלא אפילו על השומעים אותו, בבחינת 'דברים היוצאים מן הלב - נכנסים אל הלב'.

לעתים תכופות היה הרב הקדוש רבי שלמה זלמן מויליפולי זי"ע נוסע להסתופף בצל הצדיק הקדוש רבי שלום מבעלזא זי"ע. פעם אחת נסע לבעלו עם עגלון אחד שהיה אדם פשוט ומגושם ביותר ולא ניתן בבינה יתרה.

בדרך סיפר לו העגלון שהוא עוד נסע עם העגלה הזאת למיילך, כוונתו היתה לרב הקדוש הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, וכן סיפר:

"הייתי נוסע לליזענסק לעתים תכופות עם החוזה מלובלין ורבי מגדלי מרימנוב". הוא ביטא את שמם בלי התואר רבי. 'ועוד הרבה חסידים'.

והמשיך ואמר: "אני מוכרח להגיד שהם היו אנשים קשים ומרים!"

שאל אותו רבי שלמה זלמן מויליפולי: "במה הם קשים ומרים?"

ענה לו: "כל הדרך עשו לי צרות! כשהרימותי את השוט להרביץ בסוסים, לא נתנו לי, ואמרו שאסור לצער בעלי חיים. הוכרתי לנסוע כל הדרך לאט לאט, כדי לא לעייף את הסוסים חלילה, וכל פעם אמרו לי: תן לסוסים לאכול ולשתות."

כשבאנו סמוך לליזענסק, ירדו מהעגלה והתחילו לרוץ העירה. צעקתי אחריהם: 'חכמים' כמוכם, למה אתם יורדים מהעגלה, הלא אני בין כך נוסע העירה, ולמה לכם ללכת ברגל? אך הם לא שמעו בקולי ורצו.

אני לא הייתי 'חכם' כמותם. נתתי להם לרוץ, ואני נסעתי העירה. נכנסתי לאכסניה. לעמדת את הסוסים באורוה ונתתי להם לאכול. הלכתי להתפלל, אכלתי, הלכתי למרחץ ושכבתי לישון.

לקבלת שבת הלכתי אל הרבי שלהם. רציתי לראות למי נוסעים החכמים האלה. באתי לבית המדרש, ראיתי שהרבי עומד על יד העמוד וצועק. הקולות שלו הגיעו עד לבו השמים. הוא צועק והם אחרי. ככה התנהלה כל התפילה בצעקות. הוא צועק, והם אחרי.

לא הבנתי מדוע הם צועקים כל כך, אך

נציקת ליבם אל ה'

'ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה' (שמות ח)

בספר 'שפתי צדיק' הקשה בשם זקנו **החידושי הרי"ם** זיע"א מדוע נזעק כל כך משה רבינו בתפילתו על הפסקת המכות במצרים, כפי שמשמע בכתוב כאן וכן במקומות נוספים כשהתורה מספרת על תפילתו של משה רבינו היא נוקטת בלשונות של ריבוי תפילה ותחנונים, כמו 'ויעתר משה אל ה'', 'ויפרש כפיו אל ה'.

וביאר באופן נפלא כי כשם שהעולם נברא בעשרה מאמרות, כך יש עשרה אופני תפילה שמהם נמשכו עשרה לשונות של תפילה. כל עשרת הדרכים הללו היו תחת שליטת קליפת מצרים הטמאה, שהחשיכה את ליבם של ישראל, ונוענה מהם לשפוך שיח לפני הקדוש ברוך הוא.

בכל מכה ומכה נמוגה לאיטה קליפת מצרים הטמאה, וכך בכל פעם השתחררה מתחת י הטמאה אחרא לשון נוספת של תפילה, שאינה אלא דרך חדשה להגיע לתפילה ראויה והוגנת. זו הסיבה שהתורה מדיגשה כל כך את תפילתו וצעקתו ופרישת כפיו ל משה רבינו אל ה' בעת עשרת המכות.

כדברים האלה כתב גם גיסו וכן דודו, הרב הקדוש בעל 'שפת אמת' מגור זי"ע, בשם זקנו **החידושי הרי"ם**, והוסיף לאמר כי 'כל הצרות שעברו על אבותינו במצרים היה לבוא לבחינת התפילה'.

כסמך וחזיקו לדברים נפלאים אלו מציין 'השפת אמת' ללשונו המרטיט על המדרש (שמו"ר אה"ה) ונביא אותם במלואם:

...יכ' ישראל כשהיו במצרים והיו משעבדים בהם התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה שנאמר (שמות כג-כד) 'ויהי בימים הרבים ההם וגו' ויוצקו, מיד 'וירא אלהים את בני ישראל'. התחיל הקדוש ברוך הוא מוציאן משם ביד חזקה ובורע נטויה והיה הקדוש ברוך הוא מבקש לשמוע את קולם פעם אחת ולא היו רוצים, מה עשה גירה לפרעה לרדוף אחריהם שנאמר 'ופרעה הקריב', מיד 'ויצעקו בני ישראל אל ה'. באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא, לכך הייתי לשמוע קולכם, שנאמר (שיר השירים ב ד) 'ונתי בחגי הסלע, 'השמיעני קול' אינו אומר אלא 'השמיעני את קולך', אותו הקול שכבר שמעתי במצרים...

פנים רבות יש לתפילה. יש תפילה חרישית הנובעת היישר מליבו של אדם, כתפילתה של חנה שירק שפתיה נעות וקולה לא ישמע. מאידך מצאנו בפסוקים בחינה נוספת של תפילה הנעשית בהרמת הקול ובעזקה, כתפילתו של משה רבינו המתוארת בפרשה, וכלשון הכתוב (איכה ב יח) 'צעק ליבם אל ה'.

בעיקר מצוי הדבר כאשר חש האדם כי הוא נקלע למיצר ומצוקה, ועליו להשליך את כל יתבו על בוראו, או אז מרים הוא את קולו בתפילתו חזקה אל אביו שבשמים שיושיעו, וכפי שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (דב"ר ב א) כי 'צעקה' אחת מעשרה לשונות של תפילה היא.

ברם, אין כוחה של הצעקה בתפילה יפה רק בעת צרה ומצוקה, אלא ככל שהאדם שעון יותר על בוראו, וחש בודדותו כי אינו יכול בשום אופן להועיל לעצמו במאומה אם לא על ידי תפילה ורחות מבעומק הלב, אזי פורצת התפילה מגורנו מאלהי בזעקה גדולה, המבטאת את הישענותו המוחלטת והתלותית על אביו שבשמים.

כדברים האלה מצאנו בזהר הקדוש שהפליג במעלת הצעקה בתפילה, והרבה בשבחה. וכה כתב (ח"ב ב): 'האי מאן דצלי ובכי וצעק עד לא יכיל למיחדש בשפותיה, האי צלותא שיתאמת. דהיא בליבא, ולעולם לא

המרכזי הלכו בבוקר לבית מדרשו של הרבי מקרמניץ. הפעם מלאכת השלמת המנין היתה קשה וסבוכה יותר. כל אלו שרבי יוסף שאול פנה אליהם בבקשה ובתחנונים סרבו. כששמעו שהוא הראשון מבין עשרת אנשי המנין שמצויים בבית הכנסת, אמרו לו שמוטב עישה אילו יבוא גם הוא להתפלל אצל הרבי האורח. כמובן שהוא לא נאות לכך בשום אופן, ורק לאחר שעה ארוכה של תחנונים עלה בידו לקבץ מנין מצומצם לתפילת שחרית ומוסף. לאחר התפילה נשאורו רגליו לבית מדרשו של הצדיק האורח. מוכרח הוא לדעת מה זה ועל מה זה. מדוע זנחו כל בני העיר את בית הכנסת ועברו להתפלל אצל רבי זה, וכל הסבריו ופעולותיו לא העילו מאומה. עם כניסתו לבית המדרש היה דמיה יוסף שאול כי שומע הוא קולו של כנור נפלא שהפזר עליו מפלאי להשמיע נעימות מרגשות ומרטיטות לב. הוא הביט לכאן ולכאן וראה המוני אנשים עומדים בצפיפות גדולה ומתפללים בהתרגשות מרובה ובהתלהבות גדולה, כששמע קולות כולם נשמע קולו הזך והמתוק של הצדיק מקרמניץ. ידוע כי הרב הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל מאפסז ז"ע בעל 'אוהב ישראל' הגיד על רבי מרדכי מקרמניץ, כי נשמתו הקדושה חצובה מהיכל הגנינה, ובנגינתו הקדושים היה מושך ומקרב את לב ישראל לאבינו שבשמים. גם באותה תפילה השמיע הרבי מקרמניץ קול ערב ומתוק מאוד שהמים את לבבות השומעים. רבי יוסף שאול פילס לעצמו דרך בין ההמונים עד שהגיע אל הרבי שעמד מעומק בטליתו הגדולה ושורר בנעימות 'נשמת כל חי'. רבי יוסף שאול הוקסם מהנגינה, אולם לא הרשה לעצמו להתפתות: "אין זה קולו של הרבי אלא קולו של כלי נגינה אותו מחביא הצדיק מתחת טליתו הגדולה, והקהל שם שמאזין לתפלתו משוכנע כי זהו ענין פלאי וגבוה מחמת דבקותו בבורא". מרגע לרגע גבר כעסו של רבי יוסף שאול; כביכול בדקים האזניים ורובם בשבת קודש, בעוד שיש כאן חילול שבת של ממש, כשהרבי מנגן מתחת לטלית... נדחק רבי יוסף שאול והתקרב אל הרבי, כשהוא מציץ מתחת לטלית, אלא שלא היה זכר לשום כלל שיהא. הצדיק עמד כשלפניו מנח סדור הארז"ל, ופי' מרגן במלים 'נשמת כל חי' כשהוא בהתפשטות הגשמיות. רבי יוסף שאול נפל מתעלה... רק לאחר זמן רב התאושש והלך לביתו לסעוד סעודת שבת בחיפזו. נתקן כסיימו שב לבית מדרשו של הרבי.

דמות דיוקנו הנוראה של הרבי עמדה לנגד עיניו כל העת, מטילה עליו יראת הכבוד ויראת הרוממות. אחרי סעודה שלישית, החליט רבי יוסף שאול ללכת לבית המדרש. בחשכה השוררת בבית המדרש לא יבחין בו איש, ולא יאלץ להסביר את מעשהו, כמי שעד אמש דרש ברמה נגד ההליכה לצדיקים וביטול התורה. כך עשה. כשפתח את הדלת, שררה דממה. הרבי היה באמצע אמירת התורה, אך משום מה, הבחין רבי יוסף שאול שבאותו רגע שנכנס, פסק הרבי מדבריו. כעבור כמה רגעים ארוכים, פתח הרבי שוב ואמר דברי תורה שירדו חדרי בטן: "יוד המלך עליו השלום אומר בספר תהלים (קו כג-כו): 'יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים. המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה. ויאמר ויעמד רוח סערה ותרוםם גליו. יעלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג. יחוגו ויגועו כשכור וכל חכמתם תתבלע'. 'יורדי הים באניות' - רמז לאותם האנשים, למדנים ותלמידי חכמים, היורדים לים החכמה ב'אניות' - עם ה'אני' שלהם! חושבים הם בלבם 'אני ואפסי עוד', כי כחם וגבורתם עשה להם את החיל הזה. אנשים אלו אכן 'המה ראו מעשי ה' - יכולים הם לראות את מעשי הבורא יתברך על ידי עיסוקם והעמקתם בלימוד התורה, אולם 'ויאמר' - כשהוא אומר איה חדוש תורה משל, 'יעמד רוח סערה ותרוםם גליו' - מעמד הוא את עצמו בקומה זקופה בגאווה גדולה וברוח סערה, וגליו מתרוממים מעל לכל. אנשים אלו הסבורים כי מי ידמה להם ומי ישוה להם, דומה עליהם כי 'יעלו שמים', אך האמת היא כי 'ירדו תהומות' ואינם שוים מאומה, וסופם שחכמתם תאבד מהם ככתוב 'יחוגו ויגועו כשכור וכל חכמתם תתבלע'. וכמו שאמר רבי בנאה במסכת תענית (ו): שכל העוסק בתורה לשמה ותרותו נעשית לו סם חיים, וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות. סיים רבה של למברג את סיפורו באזני רבי אהרן ואמר: 'הכרתי את כל תושבי העיירה, ולא היה שם אף אחד שהיה מיורדי ים החכמה, ואותי לא ראה הרבי, מפאת האפילה. אין זאת אלא רוח הקדש גלוי! בדבוריו ודקושים צחצח זקינך את נשמתו וניקיר ממני את כל גידי ההתנגדות לתורת החסידות, עד שנהיית כבריה חדשה. מני אז והלאה, סיים הגאון את דבריו ואמר: 'לא רק שלא דיברתי סרה בחסידות חלילה, אלא שגם לא נתתי לאחרים לדבר רע על הצדיקים ועל החסידים, ודורש הייתי את טובתם כל הימים'.

אש בעזרת בליסקא

לא היה יהודי בהונגריה שלא שמע על 'הרבי רבי הירצקא', הוא הרב הקדוש רבי נפתלי הירצקא מרצפרט ז"ע. יחוסו של רבי הירצקא משתרע עד לרבנו הט"ז, ואמנם אבותיו וזקניו יהודים פשוטים היו, אך שלהבת אש קדש בערה בקרבם. רחובותיה הדלים של עירת ילדותו של רבי הירצקא זכו לראות את אמו של שני האחים הירצקא ומושה, הצעזעזע עמם ל'חדר' בריקוד מופלא שחזר על עצמו מדי יום: "לאמרי גיין אין 'חדר' לערנען תורה, מיר זאלן קענען דינען דער הייליגער בורא - בואו נצעד אל ה'חדר' ללמד תורה, כדי שנוכל לעבוד את הקדוש ברוך הוא. כשגדל המלך והיה לתלמידים של גאוני יהדות הונגריה, רבי אשר אנשיל הלוי יונגרייז מטשנגר בעל 'מנוחת אשר' ורבי שמואל שמעלקא קליין מסעליש בעל 'צור החיים', לא התפלא איש לשמוע שר' הירצקא הצעיר הוא מן הישבים ראשונה גם בחצר הקדוש ליסקא ובמלכות בית צאנז. בהיכלו של הצדיק הקדוש רבי צבי הירש מליסקא אין מתפללים בקולות וברקים. כאן מתנהלת התפילה בשעה בורה ובנעימה כולם כאחד. אין האחד מגביה קולו יותר מחברו, ואין החבר מושך בנעימתו יתר על המדה. הרצה להרעים בקול בעמדו לפני קונו, יתכבד לצאת חוצה ולקבוע מקום אחר לתפלתו: "פנימיות המחשבות הזרות המתגלות בצעקותיהם דוקרת אותי, ואיני יכול לסבול זאת..." אמר הצדיק מליסקא. עומד היה רבי נפתלי הירצקא על יד התנור בכותל המערבי של בית המדרש בליסקא, ונפשו יוצאת דברו. בכל כחותיו עוצר הוא את הבערה הפנימית המתלקחת בקרבו לכל תתפרץ, אך לעיתים כאשר התלהטה האש וגברה לרגעים על מחסומי רוחו, היו מתפללי בית המדרש זוכים לשמוע דבקות בבורא מהי. באחת הפעמים הראשונות לבואו של רבי הירצקא לליסקא, רצו הגבאים להוציא מבית המדרש כמשפט כל המרים קולו בתפלתו, אלא שהצדיק רמז להם לב ליהינו להפריעו מדבקותו. אחר התפילה פתח הרבי והסביר לגבאי התמה: "משל למה הדבר דומה? לץ אחר המלך היה ברחובות בודפשט הבירה, ולפתע החל לזעק בקול גדול: 'אש!!! אש בוערת!' לקול זעקותיו התחוללה מהומה רבתי בעיר. הפעמון הגדול המותקן בראש בנין מכבי האש צלצל בעוז, הכבאים מהרו לרתום את הסוסים לעגלותיהם, והמונים החלו לנוס כשצורותיהם בידם. האמצים שבהם 'חרפו את נפשם' ונכנסו לבתיהם לחלץ את החפצים היקרים להם מכל. ככלות המהומה נתפס אותו אחד שגרם לה, והוא הובל לבית המעשט, שם נקצב עונשו כראוי לו. לא עבר שבוע, ושוב נשמע הקול בעיר: 'אש!!! אש בוערת!' הפעם היה הצופה שבמגדל מכבי האש זהיר יותר, אך משהא ענן שחור קלש המתמר מאחד הבתים, החריד קול הפעמון את כל העיר. בחילי אדם נמלטו מאזור השריפה, ומכבי האש נלחמו בלהבות בגבורה עצומה עד שלבסוף כבתה האש. כשחזר הדיקאן קבע תחנת כבוי האש העירונית כי אילולי תושביתו של אותו אדם שזעק בקול ועורר את הכבאים למלאכתם, היתה העיר כולה עולה בלהבות. טקס מיוחד נערך לכבודו, וראש העיר כבדו ובעצמו העניק לו מדליית זהב כאות הוקרה. זאת, מלבד שלל מענקים ואותות כבוד שניתנו לו מאת שרות הכיבו, המשטרה המקומית ומשרדי ממשלה שונים ומשונים. כשהגיע הדברים לתא כלאו של הבדאי האסור, מיהר להגיש לפני השופטים קובלנה על אפליה שלא כדין. 'שבוע אחד בלבד אחרי עשה פלוני גם הוא מעשה זה, ותחת לעונשו בכל חומר הדין, זכה לאותות ומתנות. היתכן? טען השופט. השופט הביט בו ברחמים. 'אם לא הבנת זאת לבד אאלץ להסביר לך את ההבדל הפעוט ביניכם: שניכם עשיתם את אותו מעשה, אלא שאתה בשקר צעקת, ואילו הוא אכן ראה אש, ויפה צעק...' והדברים אמורים לנידון דידן: הם צעקוים בשקר, ואיני

יכול לסבול את קולותיהם, אך הוא אכן רואה את האש הבוררת - ומן הדין צועק הוא..."

התפילה היהודית פשוטה

סיפר הרב הקדוש רבי חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע כי באחת הפעמים שהגיע לפשיסחא, אל רבו הרב הקדוש רבי שמחה בונים מפשיסחא זי"ע, באו עמו גם רבותיו ורעיו הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מקוקצק זי"ע ובעל 'חידושי הרי"מ' מגור זי"ע, ושלושתם יחד פנו לקבל שלום מאת הרבי. אמר להם הרבי: 'רצוני לכבד אתכם במעט יי"ש ומיני מזונות, אבל מן הסתם טרם התפללתם תפלת ערבית. לכו לבית המדרש והתפלל ערבית, ואחר התפלה תבואו ביחד לכאן'. פנו שלושת עמודי החסידות של פולין לבית המדרש ועמדו להתפלל. הרבי מקוקצק עמד להתפלל כדרכו כשפניו בוערות כלפידים, אך גופו עומד בלא שום תנועה קלה. הרבי מגור לעומתו, החל להתפלל בצעקות ותנועות שונות, וכאשר הגיע לקריאת שמע והתחיל לומר 'שמע ישראל' נפלו אימה ופחד על כל העומדים שם, למראה פניו המשתנות וגופו שנכפף ביותר. הביט בהם הרבי הקדוש מאלכסנדר, והרהר בליבו, באיזה אופן יעמוד הוא להתפלל. "האם באופן שהדבקות תהא טמונה ונסתרת בקרבי, כדרכו של הרבי מקוקצק, או כמו הרבי מגור שהיו רואים בו בחוש בחינת 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך'?" לבסוף, גמר בדעתו, שכיון שאינו מגיע לקרסולי שניהם, יתפלל כאיש פשוט. וכך, עמד להתפלל, כאדם פשוט. לפי השגתו כמובן. לאחר התפילה, שבו שלושתם לחדר הרבי, בהכנסם, אמר הרבי: 'כמה יפה! לא התפלל, כן התפלל...' אחר קרא בקול: 'שלושה רבי'ם נאים ביותר...', כלומר, כולם כאחד טובים ונאים, כי העיקר שתהיה התפילה מתוך כוונת הלב. והבנתי שכונתו היה עלי, כאומר: אין זה משנה אם יתפלל כך או כך, הכל טוב ויפה.

צניעות לחוש

כי אכן, היו מגדולי ישראל וצדיקי הדורות שנהגו להתפלל בקול נמוך ונעימות הקול, והיו שאחזו דרכם בצעקה רמה, אך אין כאן מחלוקת. הכל מודים שעיקר התפילה היא תפילה הבאה מתוך כוונת הלב, ותפילה בלא כוונה - כגוף בלא נשמה. ואם הצעקות ותנועות הגוף אינן באות אלא כטקס גרידא, כפעולה חיצונית בלבד - ודאי אין לה שום ערך. אלא מאי? לא כל הדעות שוות הן. יש בני אדם שהתעוררותם הפנימית באה על ידי התעוררות חיצונית. אנשים אלו אכן ראוי להם שיתפללו בהתלהבות ובכח גדול, ובלבד ששמים הם כל מגמתם על מנת להגיע לידי התלהבות הלב הפנימית. ישנם גם כאלו שהתעוררותם הפנימית יוצאת לידי ביטוי במעשה חיצוני. ואם מרוב הרגש הגואה בקרבם באים הם לידי תנועות ופעולות חיצוניות, גם זהו דבר מבורך. אולם לעומתם יש בני אדם שאדרבה, אם יצעקו בקול או ינועעו את גופם בכח ובחיל, לא ישיע הדבר על כונת לבם. אם כן, למה זה ישיקעו את כוחם ביגיעת בשר בלי טעם ותועלת? במקום זאת מוטב שישקיעו את כחם בכונת הלב, בהתרכזות שקטה במילות הקדושות היוצאות מפיהם, ומתוך כך יגברו בהם הרצון והתשוקה אל הקדוש, בבחינת לבי ובשרי ירננו אל אל חי. כללו של דבר: כל אדם יתפלל כפי האופן המתאים לו, בדרך שבה יפתח לבו, ויהיו דבריו יוצאים מן הלב, בכונה וברגשות קודש. כי לעולם עיקר התפילה היא כוונת הלב. ובנותן טעם לסיים באמרתו הנוקבת של הרב הקדוש רבי ברוך ממז'בו"ז זי"ע, שאמר ('בוצינה דנהורא' תפילה אות כ) כי הזמן שבו כתבו הפוסקים להתפלל בקול נמוך הוא ביום תשעה באב, ואם יעלה על הדעת שטובה היא התפילה בלחש, בוודאי לא היו מניחים אותה ליום זה... "ואם כן", הוסיף רבי ברוך ואמר, "מפני מה אני עצמי מתפלל בלחש? משום שאני צועק כל-כך עד שאיני איננו שומע..."

